

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО КОНСТРУЮВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТУВАЛЬНИХ РОБІТ
З МОВНО ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НУШ**

(Розроблено відповідно до Наказу МОН України №813 від 13.07.2021)

Діалог

Перевіряється уміння будувати зв'язні висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе, діалог) в усній і письмовій формах, володіння монологічною та діалогічною формами мовлення, дотримання правил культури спілкування – відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень. (МОВ 3.5) (Свідоцтво досягнень Наказу МОН №813 від 13.07.2021)

Поточну перевірку сформованості діалогічного мовлення можна перевіряти як усно (1-4 класи), так і письмово (2-4 класи) залежно від мети і завдань, які поставив вчитель перед уроком. У 1 класі учням пропонується **відтворити** в особах (з іншим учнем або вчителем) прослуханий діалог; у 2-4 класах – пропонується **побудувати** діалог з однокласником/однокласницею на задану тему, за життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею тощо.

Письмова перевірка передбачає запис діалогу без використання слів автора. Під час інструктажу перед записом діалогу, вчитель/вчителька нагадує учням, що кожен репліку записують з нового рядка, починаючи з тире. Оцінювання змісту письмового діалогу здійснюється за тими ж орієнтовними вимогами, що і оцінювання усного діалогу.

Обсяги утворених **усних** діалогів: у 2 класі – 3-4 репліки одного учасника/учасниці розмови, в 3 класі – 4-5 реплік одного учасника/учасниці розмови, у 4 класі – 5-6 реплік одного учасника/учасниці розмови (з урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул). Обсяги **письмових** діалогів: у 2 класі – 3 репліки одного учасника/учасниці розмови, в 3 класі –

4 репліки одного учасника/учасниці розмови, у 4 класі – 5 реплік одного учасника/учасниці розмови (з урахуванням вступних і прикінцевих етикетних формул).

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Учень/учениця будує діалог, в міру швидко добирає потрібні слова, вживає формули мовленнєвого етикету, виявляє толерантність до співрозмовника/співрозмовниці. Переважно висловлює власні думки, свого ставлення до предмета обговорення, хоча може припускатися незначних мовних помилок. Кількість реплік діалогу відповідає визначеному для кожного класу обсягу
	Учень/учениця ініціює і підтримує діалог, будує в основному змістовні репліки, однак не завжди дотримується правил мовленнєвого етикету, припускається окремих мовних помилок. Кількість реплік діалогу менша за визначений для певного класу обсяг.

Усний твір, переказ

Перевіряються уміння переказувати усно і письмово прочитаний(прослуханий) твір з дотриманням логіки викладу та з творчим доповненням - відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень.(МОВ 3.4)

Поточну перевірку сформованості монологічного мовлення (переказ, твір) організовують як усно (1-4 класи), так і письмово (3-4 класи) залежно від мети і завдань уроку.

Уміння **усно переказувати текст** перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру: у 1 класі пропонуються тексти букварного типу; у 2 класі – тексти обсягом 40-50 слів. Уміння **усно** та **письмово переказувати текст** перевіряють на матеріалі текстів розповідного характеру: у 3 класі обсягом 50-70 слів; у 4 класах – тексти обсягом 70-90 слів.

У 1 класі учням пропонується скласти усний **твір**-розповідь за малюнком, серією малюнків, життєвою ситуацією тощо (3-4 речення). У 2 класі – усний твір-розповідь про побачене, почуте, прочитане чи пережите у власному житті (4-5 речень). У 3-4 класах – усний та письмовий **твір** на задану тему, за власними спостереженнями, життєвою ситуацією, картиною, прочитаним твором, переглянутою передачею (5-6 речень – 3 клас, 6-7 речень – 4 клас).

Перевірка сформованості писемного монологічного мовлення (письмовий переказ, твір) в процесі поточного контролю в 3-4 класах має діагностичний характер. Вона проходить під керівництвом учителя/вчительки з використанням малюнків, плану, опорних слів тощо.

Вимоги до оцінювання грамотності письмового переказу твору такі самі, як при диктанті.

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
--	---

(учениці)	
У	Учень/учениця правильно будує текст, розкриває його загальний зміст і головну думку; у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка. Учень може не висловлювати своєї думки з приводу сказаного. Текст не завжди багатий на виражальні засоби мови. Можуть інколи траплятися невинуваті повтори тих самих слів; мати місце мовні помилки.
	Учень/учениця може будувати досить послідовний текст, розкривати тему, хоч іноді порушує співвідношення основної і другорядної інформації; добір слів потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки.

Диктант і списування

Перевіряються вміння писати розбірливо, дотримуватися орфографічних і орфоепічних норм, перевіряти і редагувати написане - відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень. (МОВ 3.6)

Списування і диктант є основними формами перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності.

Вимоги до текстів диктанту і списування як окремих видів робіт

Клас	Семестр	Кількість слів у тексті	Кількість орфограм у тексті диктанту та пропущених орфограм у тексті для списування (%)	Кількість слів на орфограми, вивчення яких не передбачено програмою та які заздалегідь записуються на дошці
1	I	-	-	-
	II	20-30 слів	-	-
2	I	30-40 слів	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 1
	II	40-50	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 1
3	I	50-60 слів	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 2
	II	60-70 слів	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 2
4	I	70-80 слів	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 2
	II	80-90 слів	25% від загальної кількості слів у тексті, у тому числі 2 слова з переліку передбачених у програмі слів, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати	Не більше 2

Оцінювання грамотності можна здійснювати за такими вимогами:

орфографічні і пунктуаційні помилки вважаються рівноцінними;

помилка в одному й тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але в різних словах вважаються різними помилками;

негрубими вважаються такі помилки: повторення тієї самої букви в слові; недописування букви в кінці слова (не за правилом); двічі підряд написане те саме слово в реченні. Дві негрубі прирівнюються до однієї грубої помилки;

охайні виправлення (неправильне написання на правильне) помилками не вважаються;

орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються (якщо

відповідні слова не були виписані на дошку під час диктанту, а розділові знаки не диктувалися вчителем)

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Пише розбірливо, дотримується орфографічних і граматичних норм; перевіряє написане. Допускаються 2 негрубі та 2 грубі помилки, або 3 грубі
	1 негруба та 4 грубих помилки та більше.

Робота з мовними одиницями

Перевіряються вміння досліджувати мовні одиниці та явища, використовувати їх для вдосконалення мовлення - відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень. (МОВ 3.7)

Діагностувальну роботу з мовними одиницями можна проводити у тестовій формі.

Тестова робота може складатися із завдань двох типів.

№ з/п	Види завдань
1.	Завдання закритого типу, які передбачають вибір одного із запропонованих трьох варіантів відповідей
2.	Завдання відкритого типу, що виконуються без опори на запропоновані варіанти відповідей (на встановлення відповідності; на встановлення правильної послідовності; з короткою відповіддю: самостійне утворення форм слова, добір слів за певною ознакою тощо; з розгорнутою відповіддю творчого характеру: побудова речень, продовження тексту, висловлення власної думки тощо)

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
--	---

(учениці)	
У	Досліджує мовні одиниці, явища. Використовує їх для вдосконалення мовлення. Більша половина завдань виконана правильно.
	Мовні одиниці та явища не досліджує. У мовленні не використовує. Зроблена менша половина запропонованих завдань.

Читання вголос

Перевіряються вміння володіти повноцінною навичкою читання вголос - відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень.(МОВ 3.2)

Поточна перевірка навички читання здійснюється в усній формі з урахуванням усіх показників (правильність, спосіб, розуміння, виразність, темп). Окремо темп читання із застосуванням кількісних показників учителем не перевіряється.

Подані показники є орієнтиром для розвитку темпу читання, а не перевірки та оцінювання. Вони можуть бути використані для організації самота взаємоперевірки учнями темпу читання, а також одержання вчителем фактичного матеріалу для вибудовування стратегії організації роботи учнів на уроках.

Кількісні показники темпу читання вголос (для розвитку темпу читання)

Клас	I семестр	II семестр
2	35-45 сл/хв	50-60 сл/хв
3	65-70 сл/хв	75-80 сл/хв
4	80-85 сл/хв	90-95 сл/хв

Такий показник розвитку навички читання як виразність перевіряють на знайомому тексті, але окремо від інших показників не оцінюється.

Поточна перевірка навички читання вголос здійснюється в усній формі індивідуально у комплексі з усіма показниками: правильність, спосіб, виразність, темп, розуміння прочитаного. Для читання учневі пропонують незнайомий художній, науково-художній текст, який у кожному класі

відрізняється складністю змісту, мовою твору, побудовою речень, обсягом (у 2 класі – 120-150 слів; у 3 класі – 180-210 слів, у 4 класі – 240-270 слів). Після читання вголос учню пропонується усно виконати завдання на розуміння прочитаного.

Перевірка навички читання вголос, у тому числі розуміння прочитаного, здійснюється після першого перечитування твору. Виразність не враховується, а запитання мають стосуватись фактичного змісту твору: *хто?, що?, які?, де?, коли?, як?; які і як відбувалися події?; хто персонажі?, що вони робили?, до якого жанру належить твір.*

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Учень/учениця читає правильно, плавно словами і групами слів, із дотриманням норм літературної вимови. У повному обсязі, усвідомлює фактичний зміст та основний смисл тексту. Може припускатися кількох орфоепічних, мовленнєвих помилок.
	Учень/учениця читає переважно словами. Припускається помилок на заміну, перестановку складів, у наголошуванні слів, порушує правила вимови. Виявляє неповне розуміння фактичного змісту тексту.

Пропоную ще такий варіант перевірки цієї навички.

Вчитель з дітьми домовляється, що кожен показник: правильність, спосіб, темп, розуміння прочитаного оцінюється +++. (Виразність можна не враховувати, оскільки діти читатимуть текст лише один раз. Відповідно, до рівня сформованості кожного показника, дитина може мати від + до +++).

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Учень (учениця) отримали 7-12 +
	Наявні до 6 +

Читання мовчки

Перевіряються вміння володіти повноцінною навичкою читання мовчки -- відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень. (МОВ 3.2)

Поточна перевірка навички читання мовчки у 3-4 класах проводиться в письмовій формі фронтально за показниками: спосіб, темп, розуміння прочитаного. Учні мають прочитати текст мовчки і письмово виконати завдання. Для цього вчитель пропонує їм узяти в руки олівці. Після слова вчителя «Старт», учні розпочинають читання тексту. Через три хвилини вчитель говорить «Фініш» і учні ставлять олівцем крапку над словом, на якому зупинились. Далі учні дочитують текст і виконують запропоновані завдання.

Обсяг текстів у 3 класі – 250-310 слів, у 4 класі – 330-390 слів.

Орієнтовна рамка для формування змісту та оцінювання тестової роботи з перевірки навички читання мовчки в 3-4 класах

№ з/п	Види завдань	Кількість завдань	Кількість + за кожне правильно виконане завдання	Максимальна кількість +
1.	Читання мовчки: спосіб і темп. Спосіб читання мовчки оцінюється 1 + за наявність/відсутність артикуляції під час читання. Темп читання максимально оцінюється трьома +++. Вчитель враховує обсяг тексту, який учень встиг прочитати за три хвилини: повністю (3 +++), не менше 2/3 (2 ++), не менше половини (1 +), менше половини (жодного).	1	++++	++++
2.	Розуміння прочитаного			
2.1	Завдання закритого типу, які передбачають вибір одного із запропонованих трьох варіантів відповідей	4	+	++++
2.2	Завдання відкритого типу, що виконуються без опори на запропоновані варіанти відповідей (на встановлення відповідності; на	2	++	++++

	встановлення правильної послідовності; з короткою відповіддю: самостійне утворення форм слова, добір слів за певною ознакою тощо; з розгорнутою відповіддю творчого характеру: побудова речень, продовження тексту, висловлення власної думки тощо)			
--	---	--	--	--

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Відсутня артикуляція під час читання. Учень (учениця) успішно виконав більшу половину завдань, отримавши 7-12 +
	Артикуляція під час читання присутня, учень справився з меншою половиною завдань.

Робота з літературним твором/ медіа текстом

Перевіряється вміння аналізувати прочитаний текст, висловлювати й обґрунтовувати власне ставлення до прочитаного, формулювати висновки мовчки - відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень. (МОВ 3.3)

У 2 класі **вчитель читає** текст вголос. При цьому другокласники мають стежити за читанням по тексту. Учні 3-4 класів **читають текст самостійно** мовчки або пошепки. Після первинного ознайомлення з текстом, під час його опрацювання учні виконують письмові завдання на перевірку сформованості вмінь визначати основну думку твору, його тему, розрізняти жанри, встановлювати послідовність подій у творі, характеризувати вчинки дійових осіб, пояснювати зображувальні можливості художнього слова тощо. У 2 класі письмова частина роботи передбачає 3 завдання з перевірки уміння працювати з літературним твором і 1 творчого завдання. У 3-4 класах – 1 завдання з такого показника , як обізнаність з колом дитячого читання; по 2 завдання з таких

показників, які практичне засвоєння літературознавчих понять і уміння працювати з літературним твором, дитячою книжкою, довідковою літературою, медіа текстом та 1 творчого завдання.

**Орієнтовна рамка щодо формування завдань для
діагностувальної роботи на виявлення
сформованості умінь роботи з літературним
твором/медіа текстом у 3-4 класах**

Показники досвіду читацької діяльності учнів	Обізнаність з колом дитячого читання	Практичне засвоєння літературознавчих понять	Уміння працювати з літературним твором, дитячою книжкою, довідковою літературою, медіа текстом
Тип, кількість завдань та кількість балів за виконання кожного	2 завдання закритого типу які передбачають вибір одного із запропонованих трьох варіантів відповідей по + за кожне або 1 завдання відкритого типу на встановлення відповідності, що оцінюється ++	2 завдання закритого типу які передбачають вибір одного із запропонованих трьох варіантів відповідей по + за кожне або 1 завдання відкритого типу на встановлення відповідності, що оцінюється ++	1 завдання закритого типу, що оцінюється +; 1 завдання відкритого типу на встановлення правильної послідовності, що оцінюється ++; 1 завдання відкритого типу з короткою відповіддю, що оцінюється ++; 1 завдання з розгорнутою відповіддю (творче), що оцінюється ++
Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці		
У	Сприймає доступні літературні твори, медіа тексти, визначає їх мету, очевидні ідеї та приховану інформацію. Учень/учениця успішно справилися з більшою половиною завдань.		
	Учень/учениця не уміє працювати з літературним твором, додатковою літературою, медіа текстами. Роботи виконана менше 50%.		

Об'єктом поточної перевірки є вміння **читати напам'ять віршовані і прозові твори**. Перевірку здійснюють усно, індивідуально протягом наступних 3-4 уроків після опрацювання твору, що вивчається напам'ять. Окремі уроки на перевірку вміння читати напам'ять не відводять.

Орієнтовний розподіл поточної перевірки вміння читати напам'ять

Вид поточної перевірки	2 клас		3 клас		4 клас	
	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.	I сем.	II сем.
Читання напам'ять віршованих текстів	2	2	3	2	3	3
Читання напам'ять прозових текстів	-	-	-	1 уривок з казки (30-35 слів)	1 уривок з казки (35-40 слів)	1 уривок з оповідання (35-40 слів)

Якість читання творів напам'ять визначають за такими вимогами:

1. Правильність, повнота відтворення фактичного змісту твору;
2. Виразність читання (чіткість дикції, інтонаційна правильність, вміння виявити своє ставлення до того, що читається; доречність використання мовленнєвих та позамовних (міміка, жести) засобів виразності;
3. Дотримання орфоепічних норм (літературна вимова голосних і приголосних звуків у різних позиціях, сполучень звуків у мовленнєвому потоці, а також наголошування слів). **У дітей з органічними порушеннями вимови цей критерій не враховується.**

Вчитель може організувати так роботу, щоб діти самостійно характеризували якість читання вірша напам'ять своїм однокласником. Учні навчають давати один одному позитивний/конструктивний зворотній зв'язок відповідно до поставлених цілей і обговорених напередодні, узгоджених критеріїв.

Аудіювання

Перевіряється вміння визначати фактичний зміст, тему, основну думку, пояснювати причинно-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлення, уточнювати інформацію, ставити доцільні запитання- відповідно до державних вимог щодо навчальних досягнень учнів, зазначених в свідоцтві досягнень.(МОВ 3.1)

Для перевірки аудіативних умінь – учням пропонується прослухати незнайомий текст, орієнтовний обсяг якого у 2 класі – 140-160 слів, у 3 класі – 210-230 слів, у 4 класі – 280-300 слів. Після прослуховування тексту учні виконують завдання на розуміння фактичного змісту сприйнятого на слух тексту (хто?, що?, які?, де?, коли?, як?), відтворення послідовності подій; встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, визначення теми твору. Для учнів 2 класу завдання мають стосуватись тільки фактичного змісту твору.

Для письмової перевірки аудіативних умінь можна взяти 8 тестових завдань, з яких 4 завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді серед трьох пропонованих варіантів. Кожне, правильно виконане завдання – це +. І 4 завдання відкритого типу, по ++ за кожне правильно виконане завдання.

Вчитель разом з учнями обговорює напередодні як оцінюватимуть кожне завдання. Доречно порахувати кількість + за всю роботу.

Сформованість (несформованість) навчальних досягнень учня (учениці)	Характеристика навчальних досягнень учня/учениці
У	Учень/учениця розуміє фактичний зміст сприйнятого на слух тексту, відтворює послідовності подій; встановлює смислові, причинно-наслідкові зв'язки, визначає тему твору. Більша половина завдань виконана правильно. Учень має 7-12 +
	Учень не слухає, та (або) не розуміє усне мовлення. Робота виконана менше 50%.

